

Kultūras ministrija

Latvijas iedzīvotāju medijpratības pētījumu rezultāti: dzimuma aspekta analīze

Mediju politikas nodaļas eksperte
Dr.sc.comm. Klinta Ločmele

2018.gada 25.aprīlī
Labklājības ministrijā

Kultūras ministrija

MEDIJPRATĪBA

Cilvēka prasme

lietot medijus,
meklēt un analizēt informāciju,
kritiski izvērtēt mediju vēstījumus,
piedalīties mediju satura veidošanā

+

izpratne par **mediju lomu un
nozīmi demokrātijā** (4.vara),
žurnālista funkcijām un atbildību,
u.tml.

Kultūras ministrija

2017.gadā – divi pētījumi

•Pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību

- 1082 respondenti
- <http://ejuz.lv/medijpratibaspetijums>

•Latvijas bērnu un pusaudžu (9-16 gadi) medijpratības pētījums

- 1203 respondenti
- <https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/medijpratiba/bernu-un-pusaudzu-medijpratibas-petijums>

Kopsavilkumi ENG:

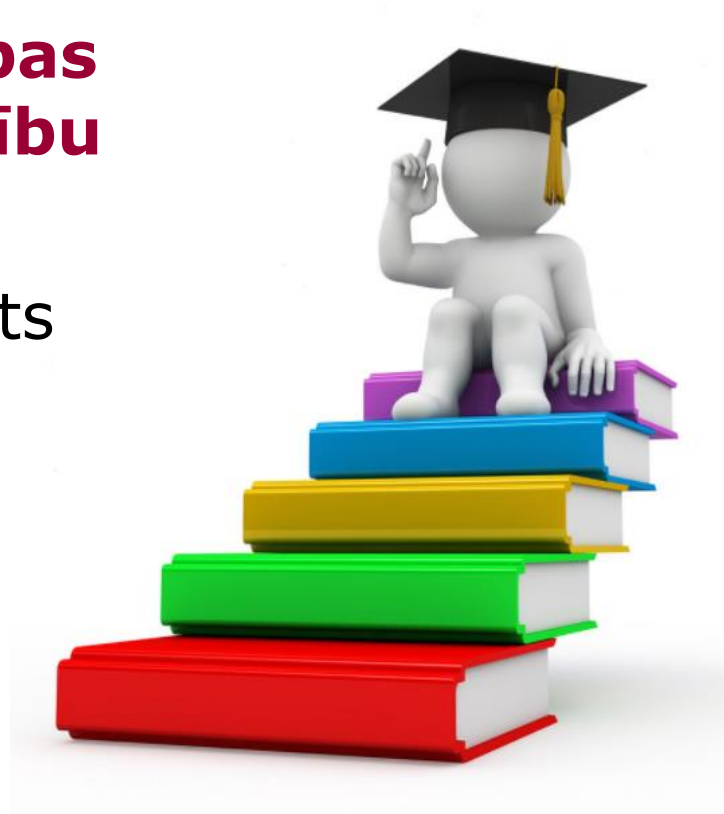
<https://www.km.gov.lv/en/media-policy/research>

Kultūras ministrija

Sakarība starp **izglītības līmeni un medijpratību**

Jo cilvēks labāk izglītots
(pamata izglītība vs.
augstākā), jo
medijpratīgāks

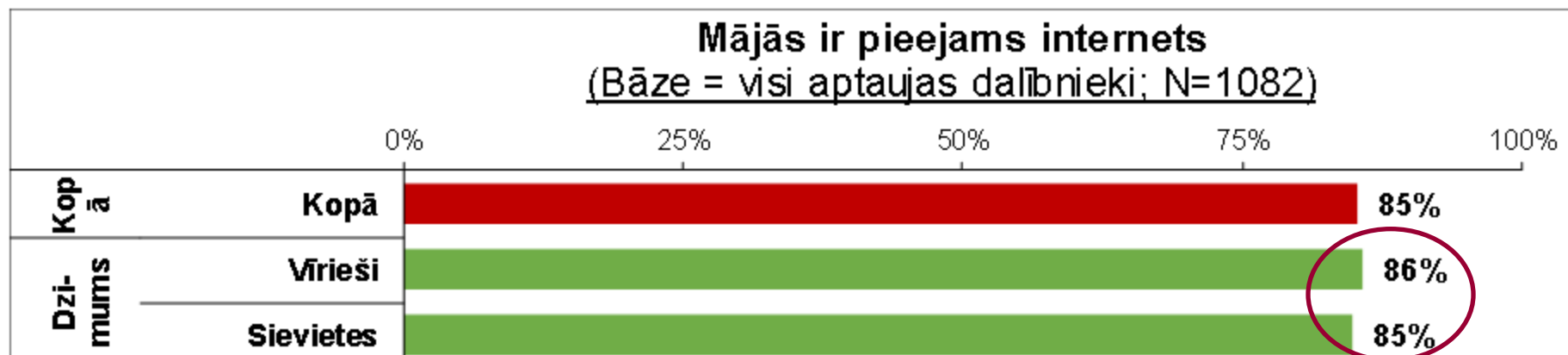
Kultūras ministrija

Taču ir atšķirības arī
dzimuma aspektā

Kultūras ministrija

Interneta pieejamība mājās abiem dzimumiem ir gandrīz vienāda

Kultūras ministrija

- **Puse** LV iedzīvotāju uzskata - ja kādu informāciju publicē/pārraida mediji, tad tā ir patiesa.
- Mediji kā pasaules spogulis.

Attēls: [Chicago mirror ball](#) | [Oscar Peñalva](#) | [Flickr](#)

KM pētījums par Latvijas iedzīvotāju medijpratību
2017

<http://ejuz.lv/medijpratibaspetijums>

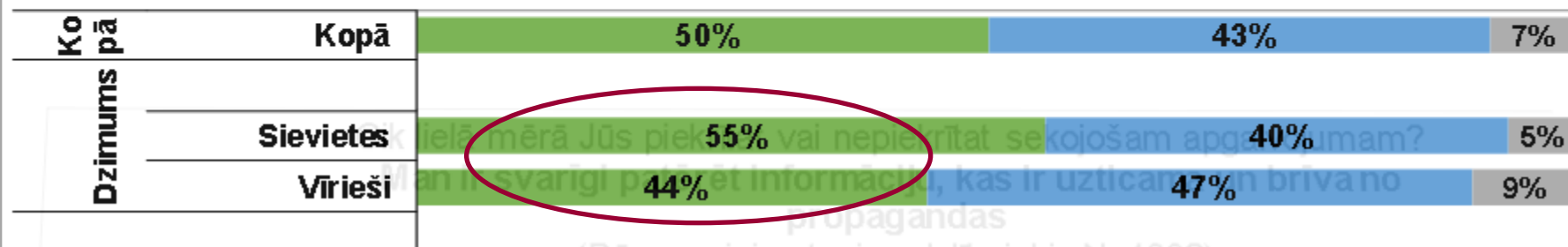

Kultūras ministrija

Sievietes vairāk uzticas informācijai medijos (atšķirība 11%)

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat sekojošam apgalvojumam?
Ja kāda informācija ir rakstīta avīzē, izskanējusi radio vai televīzijā, tad
tai var uzticēties

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

■ Pilnībā + drīzāk piekrīt ■ Pilnībā + drīzāk nepiekrīt ■ Nezina / NA

Kultūras ministrija

Sievietes vairāk tic informācijai, ko var atrast sociālajos medijos (atšķirība 8%)

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat sekojošam apgalvojumam?
Es ticu informācijai, ko var atrast sociālo tīklu medijos – Facebook, Twitter, draugiem.lv, vkontakte.ru u.c.
(Bāze = respondenti, kuri lieto internetu; N=953)

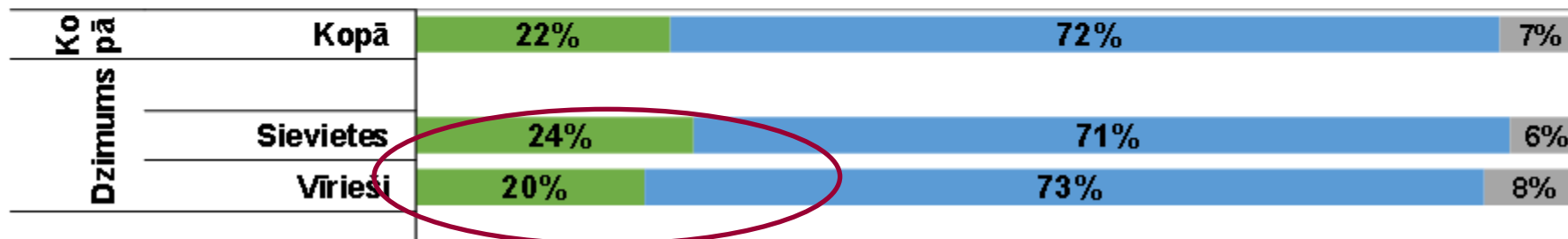
■ Pilnībā + drīzāk piekrīt ■ Pilnībā + drīzāk nepiekrīt ■ Nezina / NA

Kultūras ministrija

Sievietes biežāk dalās ar informāciju, pirms tam to nepārbaudot (atšķirība 4%)

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat sekojošam apgalvojumam?
**Mēdzu internetā dalīties ar informāciju (šērot, retvīt, pārsūtīt e-pastā
u.c.), pirms tam nepārbaudot, vai tajā viss ir patiesi**
(Bāze = respondenti, kuri lieto internetu; N=953)

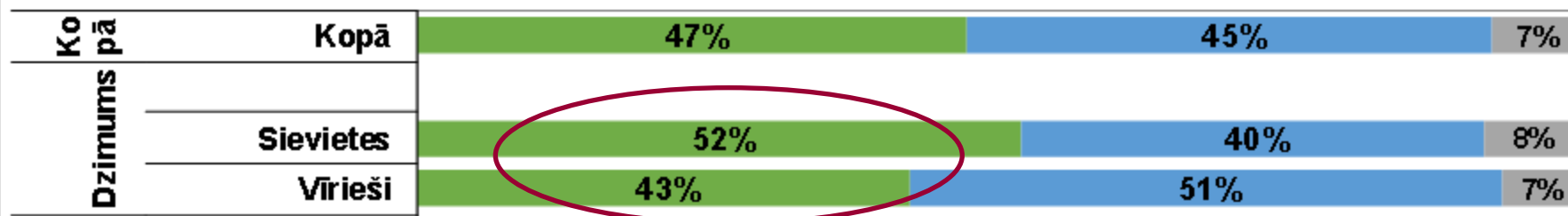
■ Pilnībā + drīzāk piekrīt ■ Pilnībā + drīzāk nepiekrīt ■ Nezina / NA

Kultūras ministrija

Sievietes vairāk nekā vīrieši atzīst, ka mediji ietekmē viņu uzskatus (atšķirība 9%)

Cik lielā mērā, Jūsaprāt, mediji un to saturs ietekmē Jūsu uzskatus
(viedokli par dažādiem jautājumiem, vērtībām, notikumiem)?
(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

■ Ļoti + drīzāk ietekmē ■ Nemaz + drīzāk neietekmē ■ Nezina / Grūti pateikt

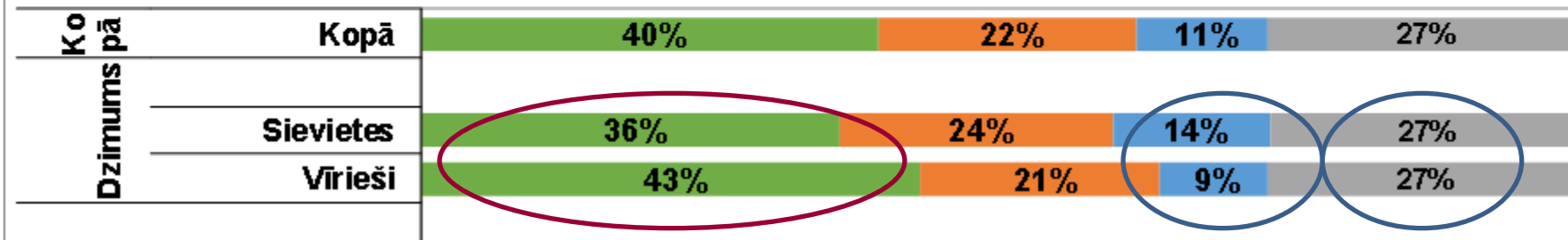

Kultūras ministrija

Sievietes kritiskāk vērtē savu spēju atpazīt uzticamu informāciju no maldinošas (atšķirība 7%)

Runājot par Jūsu pieredzi mediju izmantošanā, vai Jums ir viegli atpazīt uzticamu informāciju medijos no manipulatīvas (safabricētas, maldinošas)?

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

- Es parasti spēju atpazīt, kura informācija medijos ir uzticama un kura tendencioza vai safabricēta
- Man reizēm ir gadījies noticēt tendenciozai vai safabricētai informācijai medijos, to saprotot tikai vēlāk
- Man pietrūkst zināšanu par to, kā atpazīt uzticamu informāciju medijos no tendenciozas un maldinošas
- Es par to neesmu domājis

Kultūras ministrija

Ārzemju pētījumi

Sievietēm un vīriešiem ir līdzīgas pārlicības par uzticēšanos ziņu avotiem, bet sievietes pievērš lielāku uzmanību nekā vīrieši informācijas pasniegšanai, sevišķi digitālā formātā.

<https://www.americanpressinstitute.org/publications/reports/survey-research/news-trust-across-age-class-race-gender/>

3 no 10 lietotājiem bieži dalās ar saitēm uz rakstiem Twitter un Facebook, pirms tam rūpīgi neizlasot šo rakstu saturu

- Sievietes vairāk nekā vīrieši noliedz šādu apgalvojumu (49% vs. 37%)

OFCOM, 2017

https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0020/102755/adult-s-media-use-attitudes-2017.pdf

Kultūras ministrija

- Tikai ~puse LV iedzīvotāju uzskata, ka pastāv atšķirības, kā vienu un to pašu notikumu mēdz atspoguļot dažādi mediji.

<http://maxpixel.freegreatpicture.com/Event-Crowd-Camera-Filming-People-Cameraman-Group-2792230>

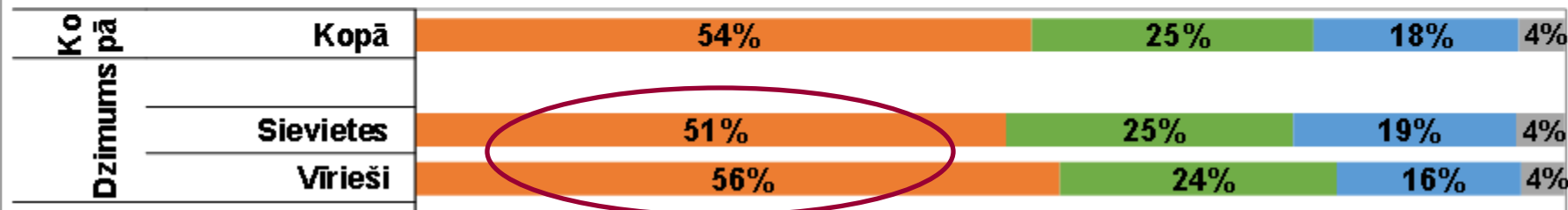

Kultūras ministrija

Sievietes mazāk nekā vīrieši pamana, ka informācija dažādos medijos var būt atspoguļota dažādi (5% atšķirība)

Vai Jūs prāt pastāv atšķirības tajā, kā informācija par vienu un to pašu notikumu tiek atspoguļota dažādos medijos, piemēram, atšķirīgās televīzijas programmās vai dažādos interneta portālos?

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

- Jā, informācija mēdz atšķirties
- Nē, visur ir vienādi vai ar nebūtiskām atšķirībām
- Neesmu pievērsis/usi tam uzmanību
- Grūti atbildēt / NA

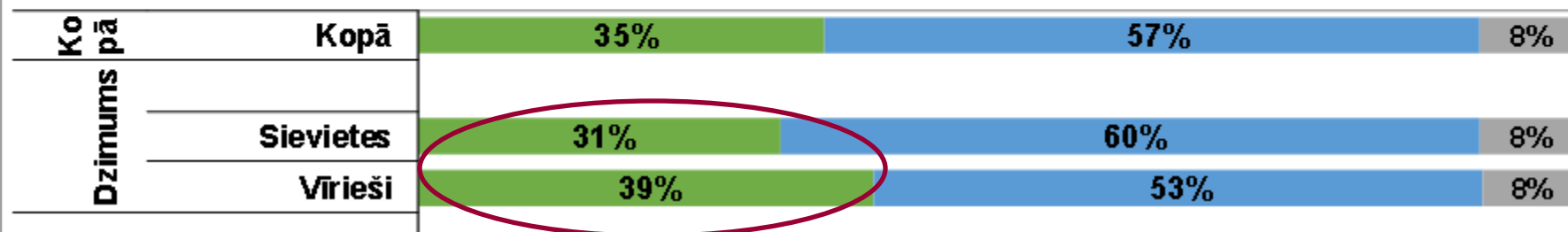

Kultūras ministrija

Sievietes vairāk nekā vīrieši patērē Latvijā radītu mediju saturu (atšķirība 8%)

Cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat sekojošam apgalvojumam?
**Pārsvarā patērēju mediju saturu, kas radīts ārpus Latvijas (ārvalstu
televīzijas programmas, ārvalstu žurnāli, Youtube u.tml.)**

(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

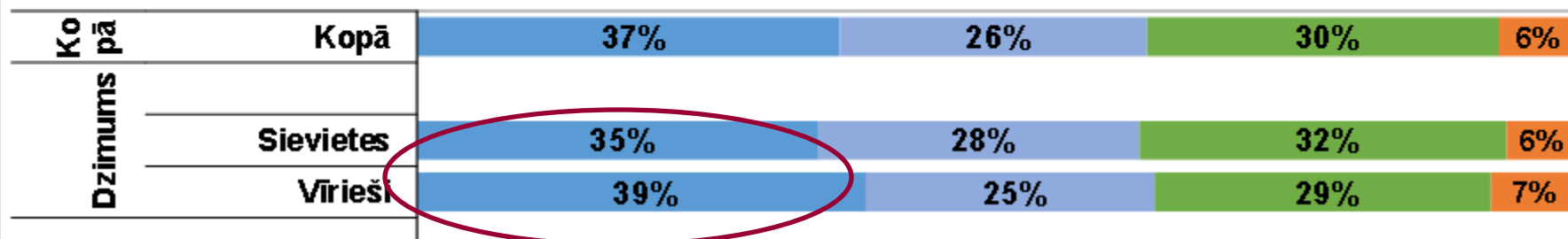
■ Pilnībā + drīzāk piekrīt ■ Pilnībā + drīzāk nepiekrīt ■ Nezina / NA

Kultūras ministrija

Sievietes mazāk nekā vīrieši skatās Krievijā veidotās TV programmas (atšķirība 4%)

Vai Jūs skatāties Krievijā veidotās televīzijas programmas kā, piemēram, PBK, NTV Mir Baltic, RTR Rossiya?
(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

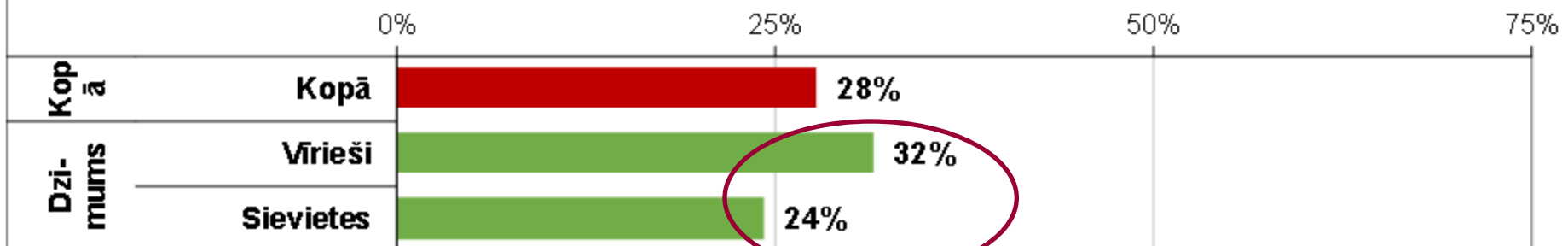
■ Jā ■ Dažreiz ■ Nē ■ Televīziju neskatos vispār ■ Nezina / NA

Kultūras ministrija

Sievietes mazāk nekā vīrieši skatās Krievijas TV ziņu pārraides

Skatās Krievijas televīziju zinu pārraides
(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

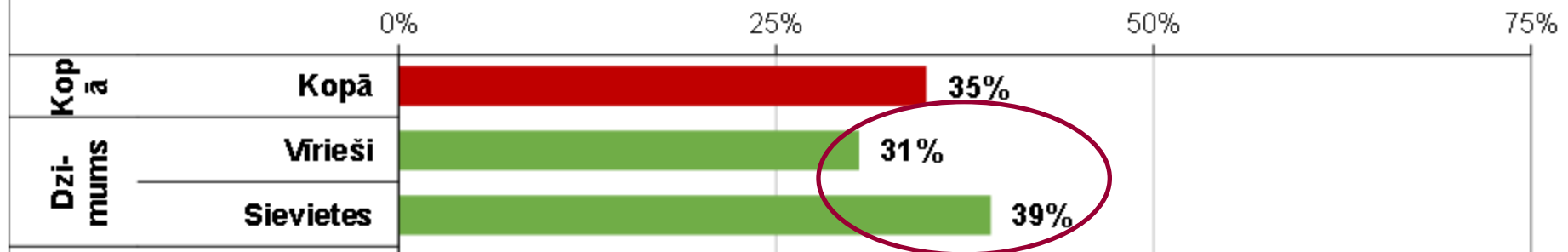

Kultūras ministrija

Sievietes vairāk nekā vīrieši vēlas uzzināt par medijpratību vairāk

Vēlētos par medijpratību uzzināt vairāk
(Bāze = visi aptaujas dalībnieki; N=1082)

Kultūras ministrija

Photo: Eric Pickersgill
<http://www.designboom.com/art/eric-pickersgill-removed-smartphones-10-14-2015/>

Kultūras ministrija

Bērnu un pusaudžu (9-16 gadi) medijpratības pētījuma rezultāti

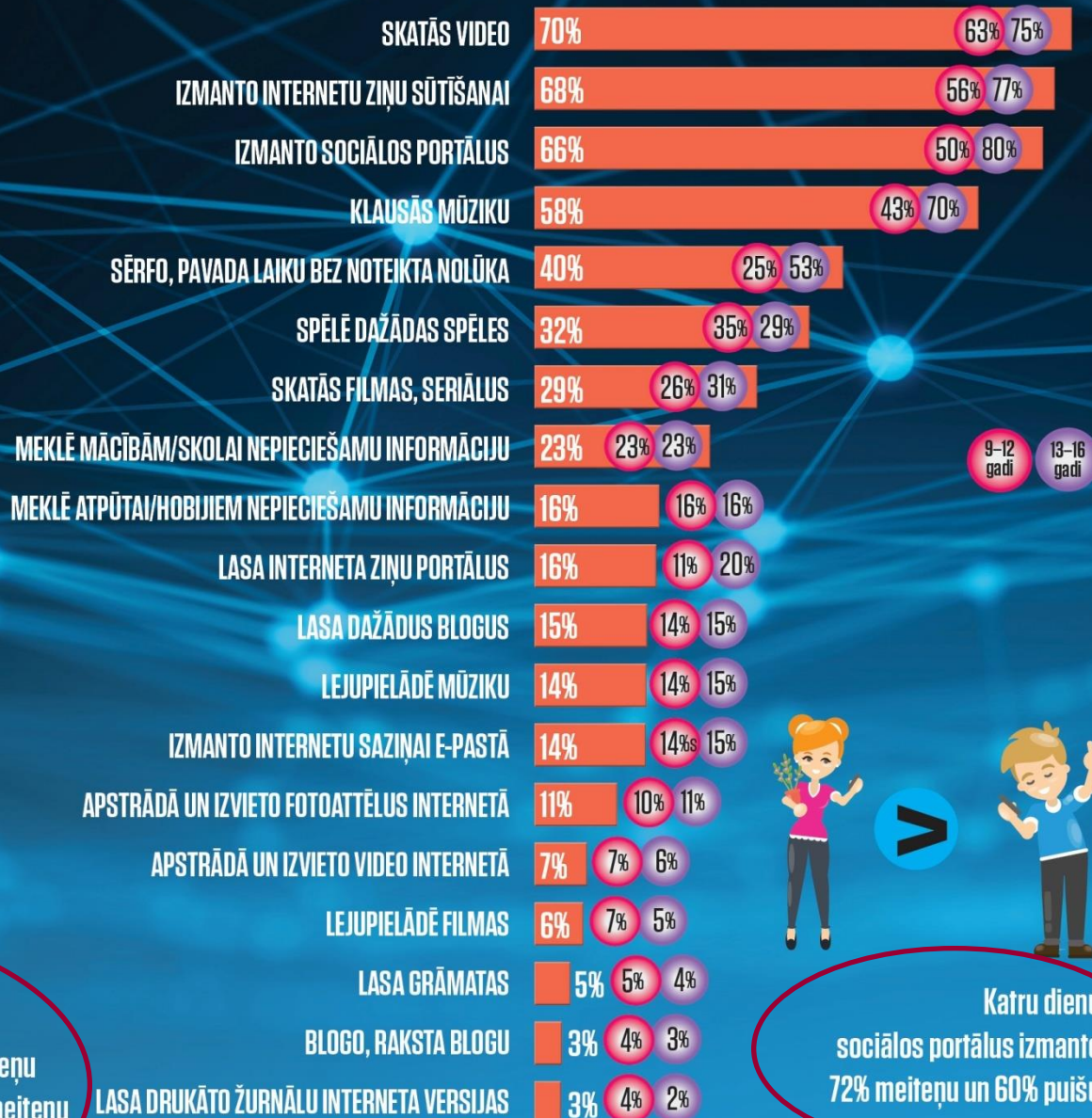
KO JAUNĀ PAAUDZE DARA INTERNETĀ?

**■ cik % respondentu
vecumā no 9 līdz 16 gadiem
katru dienu...**

Katru dienu:

- skatās dažādus video 79% puīšu 60% meiteņu
- spēlē spēles internetā 45% puīšu un 18% meiteņu
- sazinās e-pastā 18% puīšu un 10% meiteņu

**Katru dienu
sociālos portālus izmanto
72% meiteņu un 60% puīšu**

KĀDAS PLATFORMAS IZMANTO?

☐ cik % respondentu vecumā no 9 līdz 16 gadiem katru dienu izmanto šādas interneta vietnes, sociālos portālus, saziņas platformas...

Katru dienu:

- izmanto Instagram 60% meiteņu un 47% puisi
- izmanto Snapchat 46% meiteņu un 28% puisi
- izmanto Musical.ly 22% meiteņu un 9% puisi

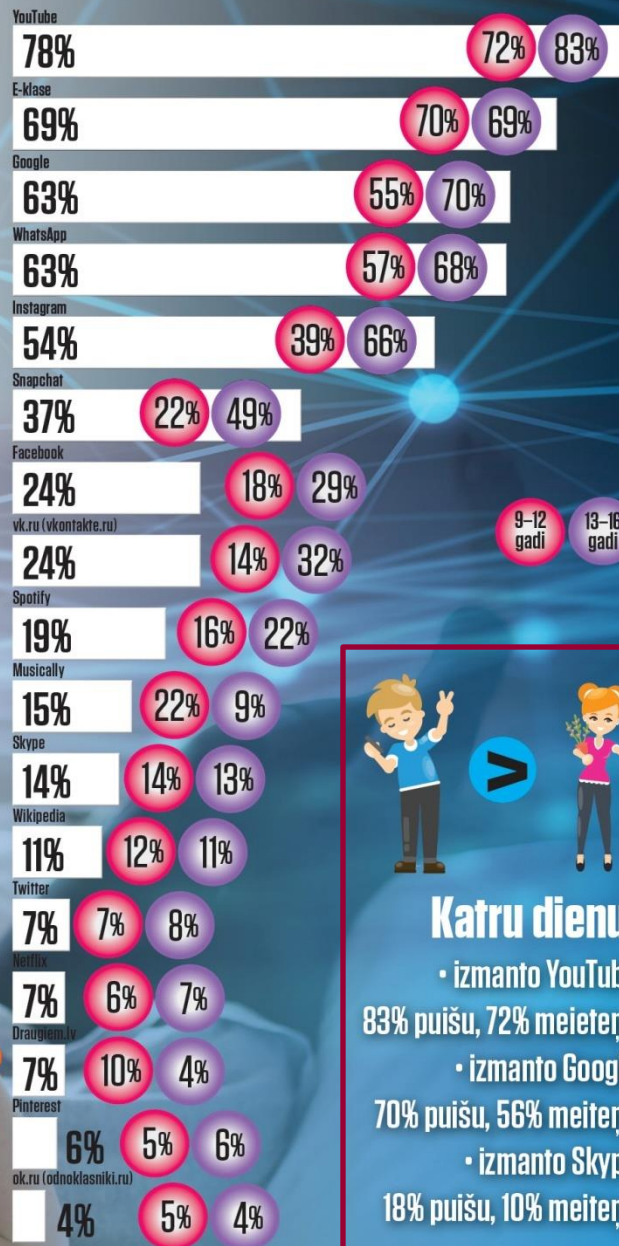
YouTube

Google

NETFLIX

Katru dienu:

- izmanto YouTube 83% puisi, 72% meiteņu
- izmanto Google 70% puisi, 56% meiteņu
- izmanto Skype 18% puisi, 10% meiteņu

**cik % respondentu vecumā no 9 līdz 16 gadiem
katru dienu portālā YouTube skatās šādus video...**

97%

**mēdz vispār
izmantot YouTube**

**Piektā daļa
respondentu (19%)
lieto YouTube
vairāk nekā**

5

**stundas
dienā**

MŪZIKAS, DZIESMU VIDEO

50%

46% 54%

VLOGERUS (VLOGGERS) UN YOUTUBE SLAVENĪBAS (YOUTUBERS)

43%

46% 41%

SMIEKLĪGUS VIDEO, JOKUS, IZAICINĀJUMUS (CHALLENGES)

34%

34% 33%

VIDEO, KUR CITI SPĒLĒ DAŽĀDAS SPĒLES (GAMERS)

33%

39% 29%

FILMAS

19%

22% 17%

VIDEO AR PRAKTISKIEM PADOMIEM, PAMĀCĪBĀM (HOW-TO VIDEOS)

17%

18% 15%

DRAUGU, PAZIŅU VEIDOTUS VIDEO

16%

20% 14%

ANIMĀCIJAS/MULTIPLIKĀCIJAS FILMAS

15%

19% 11%

9-12
gadi

13-16
gadi

**izmanto YouTube
KATRU DIENU**

78%

Puiši skatās YouTube vairāk kā meitenes

YouTube slavenības
(Vlogers & YouTubers):
katru dienu skatās

48% 38%

Smieklīgus video, jokus,
izaicinājumus (Challenges):
katru dienu skatās

42% 26%

Kā citi spēlē spēles
(Gamers):
katru dienu skatās

49% 17%

Kultūras ministrija

Par saziņu Whatsapp

Puisis, 16 gadi: Tur sūta visādus video, kur ir par ārvalstīm, ka cilvēku vispār nogalina, paverdzina. Tur ir gan sekss, gan vardarbība. Es neielādēju, es dzēšu ārā. Tagad es vairs daudz neesmu tajās grupās, es eju no tām ārā, man telefonam vairs atmiņa galīgi neiet. Sasūta visādus audio, dziesmas, video, bildes, kas man nav vajadzīgs.

Video ar seksu un vardarbību

Izsmiešana

Atsevišķās respondentu atbildēs tiek norādīts arī uz nedraudzīgu vai pat naidīgu savstarpējo komunikāciju WhatsApp saziņā.

Puisis, 16 gadi: Visvairāk man nepatīk, ka ir slikta attieksme cilvēkiem – citiem pret citiem cilvēkiem. Izsmej un tā tālāk. Tā bieži notiek. Cilvēki nevar samierināties ar citu cilvēku. Ja viņiem tas nepatīk, viņš tā arī viņam pateiks un vēl gribēs, lai viņš kaut ko izdara sev.

Kultūras ministrija

Par sociālo portālu lietošanu

Meitene, 14 gadi: *It kā ir par drošu uzvedību internetā mācīts, bet tur vairāk stāsta par to, ka nevajag pazemot citus internetā un tādas lietas.*

Puisis, 14 gadi: *Mamma man bišķiņ ir pastāstījusi par to [privātuma nosacījumiem]. Skolā vajadzētu par to vairāk mācīt. Sākumā man Instagram konts nebija privāts. Es pats vienkārši atradu tādu video, kur var uzlikt. Es to jūtībā atradu, man brālēnam bija un viņš pateica, ka jūtībā par to var dabūt.*

Puisis, 15 gadi: *Skolā mums pārāk daudz par to nav mācījuši. Datorikā tikai varbūt kaut kādus ekseļus un powerpointus māca...ar sociālajiem portāliem es pats mācos, skolā to nē, mācos lietošanas procesā. Internetā, cik tur tās mājaslapas parasti parāda.*

Meitene, 16 gadi: ...bet es esmu redzējusi, ka ļoti daudzi sarakstās un pēc tam tas cilvēks visu laiku visos

portālos sāk rakstīt un bāzties virsū. Tie, kas raksta, ir pieauguši cilvēki. Viņi raksta tieši tādām nepilngadīgām meitenēm, savām vajadzībām. Jo tur daudzi raksta arī par perversām lietām, pārsvarā visi par to raksta, un viņi zina, ka tās mazās meitenes neko nesaprot no tā un viņas domā, ka neviens par to neuzzinās un tāpēc tā viņas dara... Arī skolā ir mazās meitenes, kuras vienkārši atbild tādiem. Es nezinu, no kurām valstīm, no arābu valstīm viņi raksta un viņi vienkārši raksta šausmīgas lietas. Un viņas vienkārši atbild viņiem. Mēs sakām, ka tā nevar darīt, tas nav pareizi, bet kā kura klausās.

« **Intervijās ar gados vecākiem pusaudžiem vairākkārt minēta jaunāku skolasbiedru, jo īpaši meiteņu, neprasmīga un nedroša uzvedība sociālo tīklu lietojumā, saskarsmē ar svešiniekiem. Tomēr atsevišķās gados jaunāku respondentu atbildēs redzam, ka šīs mērķgrupas respondentes spēj arī apzināties riskus un izvairīties komunicēt ar nepazīstamiem cilvēkiem.** »

Kultūras ministrija

Bērni un pusaudži par riskiem internetā

Uzmākšanās
Instagram

Meitene, 11 gadi: Ir dzirdēts, ka, piemēram, Instagramā, var uzmākties tev un sākt sekot, laicot bildes un komentēt. Es parasti, ja man kaut kas tāds sāk sekot, svešs kaut kāds, varbūt pilnīgi viltus profils, es vienkārši nobloķēju. Viņš vairs nevar ne nolaikot manas bildes un vispār ieiet manā profilā un apskatīties, viņš nevar atrast manu profilu.

Vīrusi

Puisis, 16 gadi: Tagad ir 21. gadsimts, kurā elektronika var mierīgi dabūt vīrusus. Daudzus. Un, ja grib lejuplādēt kaut kādas lietas no interneta, tad var dabūt visvienkāršākos vīrusus.

Meitene, 16 gadi: Mūsdienās ir daudz hakeru, un varētu, piemēram, nozagt kādu informāciju, kā arī privātā profilā kaut ko varētu nozagt. Un tad varbūt to izplatīt sociālajos medijos.

Hakeri un
privātā profilā
nozagtas info
publicēšana
citur

Kultūras ministrija

Pazemojošu viltus
profilu izveide

Meitene, 16 gadi: Ar mani tā ir noticis – es biju ieliku-
si bildes [kādā sociālā portālā] un pēc tam, manuprāt,
tā bija mana klasesbiedrene, jo viņa bija ar mani sanaidoju-
sies, viņa noskrīnšotoja manas bildes, un viņa zināja arī
manu numuru, tad viņa ielika [citā portālā] un uztaisīja man
viltus profilu. Un tur bija vāks ar to. Mani tur uztaisīja par
ielasmeitu. Tur, tajā profilā. Tas bija vāks.

Kultūras ministrija

Rezumējot par pētījuma rezultātiem dzimuma aspektā

Sieviešu pārlieku liela paškritika, vērtējot savas prasmes atpazīt uzticamu informāciju, vai arī mazāk izmantota kritiskā domāšana?

Bērnu un pusaudžu vidū atšķirības ir lietotņu izvēlē;

Gan zēni, gan meitenes saskārušies ar dažādiem riskiem internetā, bet tie tomēr nedaudz atšķiras;

Rezultāti liecina, ka daļai bērnu un pusaudžu (abiem dzimumiem) ir nepietiekamas zināšanas un prasmes, kuras nepieciešamas, lai droši un lietpratīgi patērētu, radītu un kopīgotu dažāda veida informāciju.

Kultūras ministrija

KM priekšlikumi projektam par kompetenču pieeju mācību saturā ("Skola 2030")

Medijpratības veicināšanu saredzam kā vienu no horizontālām pratībām, kas tiek attīstīta vairākumā mācību priekšmetu.

Savukārt tēmu **par medijiem kā ceturto varu, mediju lomu un nozīmi demokrātijā** rosinām ietvert **sociālās un pilsoniskās mācību jomas blokā** līdztekus sarunai par pārējām trim varām un citiem aplūkotajiem sabiedriski un valstiski svarīgiem jautājumiem.

Kultūras ministrija

Attēls Pixabay.com

Kultūras ministrija

Medijpratība ir svarīga dzīvei mainīgā pasaulē, kurā notiek **cīņa ne tikai, par ko cilvēki tērēs naudu, bet galvenokārt – par viņu prātiem, uzskatiem, domām un vērtībām.**

Attēls: Pixabay.com

Kultūras ministrija

Vairāk informācijas:

<https://www.km.gov.lv/lv/mediju-politika/prezentacijas-un-petijumi>

Šeit atrodams:

- Medijpratības pētījumi pilnā apjomā un Kultūras ministrijas veidotās rezultātu izklāsta prezentācijas
- KM priekšlikumi projektam par kompetenču pieeju mācību saturā (Skola 2030)
- **Medijpratības resursu apkopojums 2018 - iedvesmai un izmantošanai mācību procesā**
- Dažādas KM prezentācijas par medijpratības nozīmi un situāciju Latvijā

Kultūras ministrija

Paldies par uzmanību!

Klinta.locmele@km.gov.lv